AUT, XLV, 2007, p. 207-215

# VOCABULARUL GENERAL DE ORIENTARE ŞTIINȚIFICĂ ŞI VOCABULARELE DE SPECIALITATE

de

*Cristina SICOE şi Liviu ȚEGHIU*

Distincția operată în didactica limbajelor de specialitate între un *vocabular general de orientare ştiințifică* (VGOS), comun tuturor domeniilor ştiinței, şi *vocabularele de specialitate* (tehnice) care înglobează terminologia proprie specialității este un fapt acceptat de majoritatea cercetătorilor.

În ultimul timp se vorbeşte chiar de o fază de *preorientare* – susținută de un *vocabular de preorientare* –, astfel încât etapele prin care se trece de la predarea/învățarea lexicului fundamental spre lexicul specializat sunt următoarele:

- vocabularul fundamental – $VF_1$;
- vocabularul de preorientare spre VGOSM – $VF_2$;
- vocabularul general de orientare ştiințifică (i.e. profil medical) – VGOSM;
- vocabularul specializat (în caz particular cel destinat profilului medical) – VSM[1].

Două mari probleme ne stau în față atunci când abordăm subiectul terminologiei ştiințifice:

- una generală, legată de *metodologia* prin care din ansamblul (sistemul) general al limbii se diferențiază aspectele particulare ale limbajelor specializate (domeniu de studiu al stilisticii funcționale);
- o a doua problemă – legată de latura *pragmatică* (didactică şi metodică) a predării/învățării diverselor terminologii.

[1] Vezi lucrările numeroase şi extrem de interesante prezentate la un simpozion care a abordat probleme limbajelor de specialitate (Iaşi, 1987); lucrările au fost publicate în vol. *Consfătuirea pe țară a cadrelor didactice care predau la anul pregătitor*, Iaşi, 1987.

BDD-A6401 © 2007 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:39 UTC)

În strânsă legătură cu terminologia de specialitate (înțeleasă ca o componentă a limbajului specializat) se află elaborarea *nomenclaturilor de specialitate*, o contribuție majoră în această direcție având-o observațiile lui I. Coteanu (făcute inclusiv la simpozionul amintit; cf. *lucr. cit.*, p. 131-134). Este importantă precizarea că nomenclaturile sunt incluse în terminologia tehnico-ştiințifică şi se caracterizează prin trei elemente fundamentale:

- sunt *inventare sistematizate* în mod conştient, reprezentând o *taxonomie* şi o *ierarhie*;
- au un caracter „artificial" şi exclud deci spontaneitatea, iar faptul acesta are implicații imediate asupra fenomenelor psihologice ale procesului învățării;
- orice nomenclatură tinde spre *monosemantismul* formelor utilizate, pentru că „citirea" semnului lingvistic în limbajul specializat este *denotativă* (referențială), termenii ştiințifici fiind *monoreferențiali* şi *monosemici*.

Terminologia tehnico-ştiințifică se constituie, prin urmare, din *nomenclaturi* la care se adaugă *elemente lexicale din vocabularul comun* cărora li se atribuie sensuri specializate. Mai mult, I. Coteanu a remarcat existența în cadrul terminologiilor cu „profil îngust" a diferite straturi, cum ar fi, de pildă, „folclorul medical", stratul savant ş.a.

Iată, deci, că o problemă de mare importanță în strategia didactică trebuie să o constituie *corelarea lexicului fundamental cu cel de specialitate*. Nomenclaturile întocmite pe baza unor *reguli lexicale, logice şi specifice* vor fi permanent integrate în structurile semantico-sintactice prin care se individualizează un anumit stil funcțional al limbii. Cu alte cuvinte, este necesar să se evidențieze caracterul de sistem al limbii, eliminându-se astfel senzația că se învață o *limbă nouă*.

Terminologia de specialitate, înțeleasă ca parte componentă a unui nou cod, va urmări, în mod obligatoriu, trei momente de bază pe care le vom avea în vedere în următoarea succesiune logică: ***recunoaştere – echivalare – noutate***. O astfel de abordare a mesajului lingvistic va putea crea premisele rezolvării unei probleme deosebit de dificile în actul semantizării, anume *absența*, *necunoaşterea* sau *nerecunoaşterea* termenilor echivalenți din limba bază.

Coerența logică şi cognitivă, semantică şi sintactică a actului de comunicare va avea astfel şansa de a genera competența lingvistică. Desigur că toate cele înfățişate mai sus se referă, cu precădere, la aspectele lingvistice generale pe care le ridică terminologia de specialitate în cadrul cursului intensiv de limba română. Nu este lipsit însă de importanță să subliniem că, dincolo de aceste probleme care se regăsesc în mod firesc în atenția profesorului de limba română, se mai află numeroase elemente

BDD-A6401 © 2007 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:39 UTC)

*extralingvistice* a căror depistare este, de cele mai multe ori, extrem de dificilă.

Majoritatea cursanților din anul pregătitor au un nivel precar de cunoştințe ştiințifice generale şi, din această cauză, triada, amintită deja, *recunoaştere – echivalare – noutate* se reduce exclusiv la *noutate*, deturnând efortul profesorului (este suficient să reamintim exemplul, devenit antologic, al dificultăților şi eşecurilor pe care le înregistrau la matematică unii studenți politehnişti în anul I, motivând că nu cunosc suficient de bine... limba română).

Din această perspectivă, profesorii care predau discipline de specialitate trebuie să colaboreze permanent cu profesorii de limba română şi, împreună, ei au datoria de a sesiza factorii perturbatori – de natură extralingvistică – iar odată depistați aceşti factori, este necesar să fie adoptate strategii didactice adecvate pentru a conferi o dimensiune optimă actului de învățare a limbii române.

Pentru a exemplifica transpunerea principiilor enunțate, vom prezenta o modalitate de valorificare a elementelor lexicale specifice limbajului economic. Abordarea încearcă să fie completă şi vizează vocabularul de specialitate utilizat la un moment bine definit al învățării limbii române.

Scopul urmărit are ca obiectiv formarea unor deprinderi de limbaj corespunzătoare nevoilor publicului vizat, un public care manifestă un interes special pentru învățarea vocabularului de specialitate economic în cazul nostru. Acest tip de activitate nu trebuie să reprezinte un scop în sine, ci o etapă intermediară eficace în stăpânirea limbii române în contextul comunicării ştiințifice.

## Vocabularul general de orientare ştiințifică
## - fişă de exploatare pedagogică -

### Noțiuni generale privind taxele şi impozitele

Impozitele reprezintă o formă de prevalare a unei părți din veniturile persoanelor fizice sau juridice, cu caracter obligatoriu şi cu titlu nerambursabil, la dispoziția statului şi care nu presupune o contraprestație din partea acestuia.

Caracterul obligatoriu presupune că plata impozitelor către stat este o sarcină impusă tuturor persoanelor fizice şi juridice care realizează venituri din: salarii, profit, veniturile realizate de liber profesioniști etc.

Rolul principal al impozitelor datorate statului este acela de procurare a resurselor financiare necesare acoperirii cheltuielilor publice.

BDD-A6401 © 2007 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:39 UTC)

Pe plan social, rolul impozitelor este de redistribuire a unei părți din produsul intern brut între categoriile sociale, între persoanele fizice şi cele juridice.

Impozitul este o categorie istorică apărută odată cu statul şi strâns legată de acesta. Nu există stat fără impozite. Este greu, dacă nu imposibil, de imaginat o societate modernă fără impozite.

Impozitul este considerat ca un preț pe care agenții economici şi cetățenii trebuie să-l plătească pentru securitatea şi serviciile furnizate de stat.

Impozitul este plata (contribuția) bănească obligatorie, generală şi definitivă (nerambursabilă), directă sau indirectă, efectuată de persoane juridice şi de persoane fizice din veniturile şi averea lor la bugetul statului sau la bugetele locale, în cuantumul şi la termenele prevăzute de lege, fără obligația din partea statului de a presta plătitorului un echivalent direct şi imediat, necesar pentru satisfacerea cerințelor societății.

Impozitul este un element component al circuitului economic şi îndeplineşte trei funcții principale, şi anume: a) financiară, prin care asigură venituri bugetului de stat, bugetelor locale; b) economică, fiind un element component al economiei publice şi private, al mecanismului economico-financiar; c) politico-socială, prin care se redistribuie unele venituri ale agenților economici şi grupelor de populație adică, în fapt, se redistribuie o parte a produsului național brut.

Impozitul este un instrument important pentru înfăpturirea politicii economice, sociale şi financiare a statului.

***Taxa este un instrument financiar care se concretizează în plata bănească ce se efectuează de persoane fizice şi persoane juridice, către instituții de utilitate publică (notari publici, organe judecătoreşti, ale administrației de stat etc.) sau către unități economice, de regulă pentru serviciile ce le sunt prestate.***

Între impozite şi taxe există câteva deosebiri. Astfel, în cazul impozitului, statul nu este obligat să presteze plătitorului un echivalent direct şi imediat, pe când pentru taxă se prestează un serviciu şi, pe cât posibil, imediat. Cuantumul impozitului se determină în funcție de natura şi volumul venitului impozabil sau al averii, în timp ce mărimea taxei depinde, în mod obişnuit, de felul şi de costul serviciului solicitat şi prestat. Termenele de plată ale impozitelor sunt stabilite în prealabil prin lege şi concordă cu sau urmează perioadelor de realizare a veniturilor impozabile. Termenele de plată a taxelor se fixează, de obicei, în momentul solicitării sau după prestarea serviciilor. În unele cazuri, taxa cuprinde însă şi elemente de impozit, cum sunt de exemplu taxele de succesiune, de notariat, deoarece nivelul lor este superior costului serviciului prestat.

BDD-A6401 © 2007 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:39 UTC)

Totuşi unele taxe sunt în fond impozite. (Filip Paţac, Corina Miculescu, *Finanţe*, Timişoara, Eurostampa, 2007, p. 31-32)

## 1. Definiţii utile

***Venitul***

Sumă de bani care revine unei persoane sau firme dintr-o activitate prestată sau din proprietatea deţinută, într-o perioadă de timp. Creştere a beneficiilor economice pe perioada exerciţiului financiar.

Veniturile se împart în:

- **Venituri propriu-zise** – apar în cadrul activităţilor obişnuite (curente) ale unei întreprinderi şi se prezintă sub diferite denumiri, incluzând vânzările, dobânzile, dividendele, chiriile etc.

- **Câştigurile** reprezintă creşteri ale beneficiilor economice care pot sau nu să apară în cursul activităţilor obişnuite ale întreprinderii.

Sinonime *venit = câştig, beneficiu*

Antonime *venit ≠ cheltuială*

***Cheltuieli***

Consum de resurse (mijloace de producţie, forţă de muncă, mijloace băneşti) pentru satisfacerea unor necesităţi de producţie sau individuale. Diminuări ale beneficiilor economice pe perioada exerciţiului financiar

Sinonime *cheltuială = consum*

***Persoană fizică / persoană juridică***

***Persoană juridică***

Colectivitate de persoane fizice, cu calitate de subiect distinct de drept, bucurându-se de o organizare de sine stătătoare şi de un patrimoniu propriu, îndreptat spre realizarea unui anumit scop.

În sens larg, persoana juridică se manifestă ca instituţie, asociaţie, organizaţie, societate comercială etc.

***Produsul intern brut (PIB)***

Principalul agregat macroeconomic al sistemului contabil naţional ce exprimă valoarea adaugată brută a bunurilor şi serviciilor ajunse în ultimul stadiu al circuitului economic, care au fost produse în interiorul unei ţări de către agenţii economici autohtoni şi străini într-o anumită perioadă de timp, de regulă un an.

Totalitatea bunurilor economice (materiale, servicii etc.), în expresie valorică, destinate ultimei utilizări ce li se poate da. (produs final)

***agregat** = Din punct de vedere economic, un indicator sau mărime statistică cu care se măsoară, compară şi caracterizează activitatea

BDD-A6401 © 2007 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:39 UTC)

economică a unei țări, obținut prin însumarea, după anumite reguli, a unor operații, fluxuri sau rezultate economice realizate de agenții (unitățile) din țara respectivă.

***Produsul national brut (PNB)***

Reprezintă valoarea bunurilor produse şi serviciilor prestate în interiorul țării, într-o perioadă de timp, de regulă un an, la care se adaugă soldul (pozitiv sau negativ) dintre valoarea bunurilor şi serviciilor produse de agenții economiei naționale în afara granițelor țării şi valoarea bunurilor şi serviciilor produse de agenții străini în interiorul granițelor naționale.

***Agenți economici***

Persoană sau grup de persoane îndeplinind funcții bine determinate în viața economică. Agenții economici sunt entități de natură socială recunoscute şi, eventual, oficializate ca atare, prin care anumiți subiecți indivizi sau grupuri concep şi promovează, în mod coerent, acțiuni decurgând din interesele lor.

În România, potrivit Legii 15/1990 privind reorganizarea unităților economice de stat ca regii autonome şi societăți comerciale, principalii agenți economici sunt:

1. regiile autonome, companiile naționale şi societățile naționale organizate să funcționeze pentru exploatarea de bunuri ale statului sau valorificarea unor drepturi ale sale în ramurile strategice ale economiei naționale (mine, gaze naturale, poştă, transport etc.);
2. societățile comerciale, asociații constituite de persoane fizice şi juridice cu scopul efectuării unor acte de comerț organizate conform Legii 31/1990 privind societățile comerciale.

***Plătitorul (subiectul impozabil, contribuabilul)***

Este persoana juridică sau persoana fizică obligată prin lege să plătească impozitul.

**2. Tipul şi organizarea textului**

- În ce categorie de texte poate fi încadrat acest text?
- Care credeți că este proveniența lui? (articol de ziar, tratat de specialitate, manual etc.). Argumente.
- Cum este organizat textul? (paragrafe, legătura între paragrafe, părțile textului)
- Ce tratează fiecare paragraf?/Care sunt informațiile pe care le conține fiecare paragraf? (progresia tematică).

**3. Chestionar**

Ce este impozitul? (definiții multiple din text)
Care este rolul impozitelor?
Care sunt funcțiile principale ale impozitului?
Ce este taxa?

BDD-A6401 © 2007 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:39 UTC)

Care sunt principalele deosebiri dintre taxă şi impozit?
Există asemănări între ele?

**4. Elemente de vocabular**

| | |
|---|---|
| impozita (vb.) | **Sinonime** : *Impozit* = contribuție, obligație impusă |
| impozit (s.n) | **Antonime**: impozabil ≠ neimpozabil |
| impozitare (s.f.) | |
| impozabil (adj.) | |
| neimpozabil (adj.) | !!! neimpozabil = **ne-** + impozabil |
| | |
| rambursa (vb.) | **Sinonime**: *a rambursa* = a înapoia, a restitui |
| ramburs (s.n.) | **Antonime:** rambursabil ≠ nerambursabil |
| rambursare (s.f.) | |
| rambursabil (adj.) | !!! rambursabil = rambursa + **-bil** |
| nerambursabil (adj.) | !!! nerambursabil = **ne-** + rambursabil |
| | |
| presta (vb.) | |
| prestare (s.f.) | |
| prestație (s.f.) | |
| contraprestație (s.f.) | !!! contraprestație = **contra-** + prestație |
| | |
| datora (vb.) | |
| datorie (s.f.) | |
| dator (adj.) | |
| datorat (adj.) | |
| îndatora (vb.) | !!! îndatora = **în-** + dator + **- a** |
| îndatorat (adj.) | |

**Activitate practică**

Dați exemple de alte cuvinte formate cu ajutorul prefixelor **ne-, în-** şi **contra-** şi cu sufixul -*bil*. Folosiți dicționarul. Introduceți aceste cuvinte în fraze.

**Cuvinte polisemantice**

***Datora*** România **datorează** Băncii Mondiale o sumă foarte mare de bani.

Tatăl meu îi **datorează** viața medicului cardiolog care i-a făcut operația.

Falimentul companiei **se datorează** unui management neadecvat.

***Acoperire*** **Acoperirea** datoriilor externe se va face eşalonat.

Utilitatea **acoperirii** piscinei este incontestabilă.

BDD-A6401 © 2007 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:39 UTC)

**Expresii**
*venit național* (exemplificare prin contexte clare)
*nou-venit*
*cheltuieli de judecată*
*cu (*sau *pe) cheltuiala cuiva*
*bani de cheltuială*
*a se pune pe cheltuială*
*a băga (*sau *a pune pe cineva) la cheltuială*
*dator vândut*
*acoperire în aur*
*a-şi lua plata*
*a se duce (*sau *a pleca, a merge etc.) în plata Domnului (*sau *a lui Dumnezeu)*
*a lăsa (pe cineva) în plata Domnului (*sau *a lui Dumnezeu)*

**5. Exerciții**

I. Completați frazele următoare cu cuvintele din text care lipsesc:

…… reprezintă o formă de prevalare a unei părți din ……. persoanelor fizice sau ……, cu caracter obligatoriu şi cu titlu …….., la dispoziția statului şi care nu presupune o …… din partea acestuia.

Cuantumul …… se determină în funcție de natura şi volumul venitului ……. sau a ……. .

II. Alegeți varianta corectă:

**1.** Impozitele sunt o formă de prevalare a unei părți din veniturile persoanelor fizice şi juridice cu caracter:

a. neobligatoriu
b. rambursabil
c. nerambursabil

**2.** Produsul intern brut (PIB) reprezintă:

a. principalul agregat macroeconomic al sistemului contabil național
b. valoarea bunurilor produse şi serviciilor prestate în interiorul țării, într-o perioadă de timp
c. suma de bani depusă drept garanție de către cumpărători pentru efectuarea de operațiuni la bursă.

III. Citiți afirmațiile următoare şi încercuiți răspunsul corect:

1. Impozitul îndeplineşte trei funcții principale, şi anume: financiară, economică şi politico-socială.

a. adevărat b. fals

BDD-A6401 © 2007 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:39 UTC)

2. În cazul impozitului, statul este obligat să presteze plătitorului un echivalent direct şi imediat.

a. adevărat b. fals

IV. Inlocuiți cuvintele subliniate cu sinonimele potrivite:

Structura **veniturilor** pe surse de proveniență este determinată de statutul eterogen al gospodăriilor în funcție de statutul ocupațional al membrilor acestora.

Cercetarea statistică lunară asupra **câştigurilor** salariale asigură producerea informațiilor necesare pentru evaluarea tendințelor pe termen scurt ale salariilor.

Doar 16% din totalul contribuabililor care au dreptul să solicite rambursarea taxei pe valoarea adaugata (TVA) au cerut **rambursarea** acestor sume

V. Alegeți termenul potrivit din familia de cuvinte:

*impozit, impozitare, impozabil, neimpozabil*

Persoanele ……. au dreptul la deducerea TVA pentru bunuri livrate sau care urmează să le fie livrate de către o altă persoană ……sau pentru prestări de servicii, precum şi în cazul achitării TVA pentru bunurile importate, dacă acestea sunt destinate desfăşurării de operațiuni scutite de TVA sau de alte operațiuni la care legislația prevede dreptul la deducere.

*datora, datorie, dator, a se îndatora, îndatorat*

Producătorul medieşean de preparate din carne Salconserv vrea să …….. la o bancă din Luxemburg, ca să poată rambursa un alt împrumut, către Bancpost.

VI. Faceți o prezentare a situației impozitelor şi taxelor într-o țară la alegere.

## LE LEXIQUE GENERAL D'ORIENTATION SCIENTIFIQUE ET LES LANGUAGES DE SPECIALITE

(Résumé)

*La corrélation du lexique fondamental avec le language de spécialité* doit être un aspect très important dans la stratégie didactique de l'enseignement des langues étrangères. La terminologie technique et scientifique est constituée de *nomenclatures* complétées par des *éléments lexicaux du vocabulaire commun* auxquels on attribue des sens spécialisés. On trouve ci-joint un projet d'apprentissage de certains termes de spécialité et l'on suggère la stratégie didactique à suivre pour les enseigner.

BDD-A6401 © 2007 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:39 UTC)